УДК 811.161.2’42
DOI https://doi.org/10.32782/2522-4077-2024-210-42

ДИНАМІЧНІ ПРОЦЕСИ МЕТАФОРИЗАЦІЇ КОНЦЕПТУ «ГНІВ» В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМОВНОМУ МЕДІАДИСКУРСІ

DYNAMIC PROCESSES OF METAPHORISATION OF THE CONCEPT «ANGER» IN MODERN UKRAINIAN MEDIA DISCOURSE

Устименко Т.А.,
orcid.org/0009-0001-9632-7117
студентка кафедри прикладної лінгвістики
Національного університету «Львівська політехніка»

Карамишева І.Д.,
orcid.org/0000-0001-8683-2040
кандидат філолологічних наук, доцент,
доцент кафедри прикладної лінгвістики
Національного університету «Львівська політехніка»

Стаття присвячена дослідженню процесів метафоризації концепту ГНІВ в сучасних українських медіатекстах. Актуальність статті визначається в контексті сучасної соціокультурної динаміки та мовної репрезентації емоцій у медійному просторі. Зростання впливу медіа та соціальних мереж на формування громадської думки підкреслює важливість розуміння того, як саме концепти втілюються через мову та відображають настрої в суспільстві. Метою статті є аналіз метафоричного вираження концепту ГНІВ та його особливостей сприйняття та інтерпретації в українськомовному медіадискурсі, охоплюючи два часові періоди: два роки до та після початку повномасштабного вторгнення в Україну (2020–2021, 2022–2023 рр.).

Дослідження враховує теоретичні аспекти вивчення метафори як лінгвістичного явища та концептуальної метафори. У статті розглядаються когнітивні механізми творення метафоричних моделей для вербалізації емоції гніву. Аналізуються процеси метафоризації в медіатекстах та їхні функції.

Здійснено практичне дослідження метафоричних моделей концепту ГНІВ в сучасних українських медіатекстах. Робота з текстовими даними проводилась у корпусі ГРАК [1], де було сформовано два підкорпуси медіатекстів (УКР МЕДІА 2020–2021 та УКР МЕДІА 2022–2023) для аналізу динамічних процесів вербалізації концепту ГНІВ за два роки до та після початку повномасштабної війни в Україні. Вибір корпусу був зумовлений можливістю аналізу різного типу текстів та різних часових періодів.

У висновках до статті запропоновано перспективи подальших досліджень з метою вивчення динамічних процесів метафоризації та аналізу статистичних результатів для концептів на позначення інших емоцій, зокрема і в інших типах дискурсу.

Ключові слова: концепт, процеси метафоризації, концептуальна метафора, сучасний українськомовний медіадискурс, емоційна концептосфера, корпус масмедійних текстів.

The research focuses on metaphorisation processes of the concept «ANGER» in contemporary Ukrainian media texts. The topicality of the article is determined by the context of contemporary sociocultural dynamics and linguistic representation of emotions in the media space. The growing influence of the media and social media on the formation of public opinion underlines the importance of understanding how concepts are embodied through language and reflect public sentiment. The article is aimed at analysing the metaphorical expressions of the concept «ANGER» and its peculiarities of perception and interpretation in the Ukrainian-language media discourse, covering two time periods: two years before and after the start of the full-scale invasion of Ukraine.

The study is based on theoretical aspects of metaphor both as a linguistic phenomenon and conceptual metaphor. The article examines the cognitive mechanisms of creating metaphorical models for verbalising the emotion of anger as well as provides an analysis of the processes of metaphorisation in media texts and their functions.

The practical study of the metaphorical models of the concept «ANGER» in modern Ukrainian media texts has been conducted. The work with textual data was carried out in the corpus GRAC (ГРАК) [1], where two sub-corpora of media texts were formed (UKR MEDIA 2020–2021 and UKR MEDIA 2022–2023) for analysing the dynamic

processes of verbalisation of the concept «ANGER» two years before and after the beginning of the full-scale war in Ukraine. The choice of this corpus was justified by the possibility of analysing different types of texts and different time periods.

In conclusion the article suggests the perspectives for further research to study the dynamic processes of metaphorisation and analyse the statistical results for other concepts denoting emotions, including other types of discourse.

Key words: concept, metaphorisation processes, conceptual metaphor, modern Ukrainian-language media discourse, emotional conceptual sphere, corpus of media texts.

Постановка проблеми. Метафоризація емоцій є одним із важливих аспектів мовленнєвої практики, що відображає соціальні, культурні та навіть психологічні реалії суспільства. У сучасному світі, де медіа відіграють ключову роль у формуванні суспільної думки, дослідження мовних засобів вираження емоцій набуває особливої актуальності. У медіатекстах концептуальні метафори використовуються для досягнення різноманітних ефектів, зокрема для емоційного залучення та здійснення впливу на аудиторію, аби пробудити в неї певні наміри чи спонукати до дій.

У сучасних українських медіатекстах концепт ГНІВ виступає як один з ключових емоційних концептів, що відображає суспільну напруженість, реакцію на політичні конфлікти чи інші соціальні проблеми. У зв'язку з початком повномасштабного вторгнення в Україну, роль гніву як емоційної реакції значно посилилася, що знайшло своє відображення і в медіадискурсі. Проте, на жаль, зазначені проблеми, пов'язані зокрема з тим, як саме метафоризується цей концепт в сучасних українських медіатекстах і як це впливає на формування громадської думки та національної ідентичності, досі залишаються недостатньо дослідженими.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення метафори в лінгвістиці має давню традицію. У світі мови метафора виступає як важливе лінгвістичне явище, що перетворює звичайні слова на потужні інструменти для вираження складних концептів та емоцій. Метафора – це не лише троп або механізм мови, який використовується для порівняння об'єктів різних класів, але й ширше поняття, що включає в себе різноманітні образні засоби, такі як перефрази, метонімія, фразеологізми тощо [2, с. 109]. Якщо ж розглядати метафору з точки зору когнітивної лінгвістики, метафора є засобом вербалізації, що відображає соціальну реальність та часто використовує усталені вирази замість прямих висловлювань [3; 4, с. 201].

Концептуальна метафора виникає тоді, коли структури знань однієї концептосфери використовуються для опису структур знань іншої концептосфери [5, с. 30–31]. Цей підхід до розуміння метафори дозволяє краще осмислити та аналізувати, як одні концепти або ідеї можуть бути виражені за допомогою інших, використовуючи їхні структури знань.

Згідно з Оленою Селівановою, концепт кваліфікується як інформаційна структура свідомості, різносубстратна, певним чином організована одиниця пам'яті, яка містить сукупність знань про об'єкт пізнання, вербальних і невербальних, набутих шляхом взаємодії п'яти психічних функцій свідомості й позасвідомого [6, с. 112]. Враховуючи, що метафора відображає не лише лексичне значення слів, але й глибокі концептуальні структури, цей підхід виявляється надзвичайно корисним для аналізу мовленнєвих конструкцій та розуміння їхнього впливу на аудиторію.

Американські дослідники Джордж Лакофф та Марк Джонсон, які є засновниками теорії концептуальної метафори, заклали основи сучасного підходу до аналізу метафори і розглядали її не просто як художній засіб, а як основну ментальну операцію та спосіб пізнання та категоризації світу. У своїй праці «Metaphors We Live By» вони висували тезу про те, що «наша буденна понятійна система, в межах якої ми думаємо та діємо, в сутності своїй метафорична» [4].

За Лакоффом та Джонсоном, концептуальна метафора базується на двох концептуальних сферах – *сфері джерела* (source domain, донорська зона) та *сфері цілі* (target domain, реципієнтна

зона). Сфера джерела представляє собою концептуальну область, яка відома з безпосереднього досвіду і використовується для опису концептуальної сфери цілі. Сфера цілі, у свою чергу, представляє собою ту концептуальну область, яку потрібно описати за допомогою метафори.

Золтан Ковещич підкреслює, що метафори відіграють ключову роль у розумінні та вираженні емоцій. Досліджуючи взаємозв'язок між метафорою, емоціями, мовою та культурою, він доводить, що метафори не лише відображають, але й формують наше розуміння емоцій [7; 8].

Якщо ж говорити про процеси метафоризації в медіатекстах, то вони є ключовими для розуміння концептуальної системи суспільства [9, с. 462]. Оскільки медіадискурс зосереджений на соціально значущих подіях та часто має відкриту світоглядну позицію, метафори в медіатекстах дають змогу поширювати певні ідеї, а також впливати на аудиторію. Це може підсвідомо впливати на сприйняття та інтерпретацію інформації, сприяючи формуванню певної концептуальної картини світу у суспільстві [2, с. 110].

Тетяна Єщенко пояснює процес метафоризації у медіатекстах через потребу у формуванні нових способів представлення ідеї чи поняття, які ще не отримали свого лексичного вираження або не сприймаються широкою аудиторією відразу. Дослідниця підкреслює, що метафори виникають разом з бажанням мовців представити певні концепти або ідеї у новому світлі, оригінально та експресивно [10, с. 277].

Наприклад, метафоричне вживання слова «бавовна» для позначення вибухів виникло саме в ході російсько-української війни. Таким чином, метафоризація в медіатекстах – це процес, який здійснюється через вибір яскравих аналогій, перенесення знань та емпіричного досвіду з однієї сфери на іншу, а також породження нових смислів через взаємодію ідей.

Отже, вивчення концептуальних метафор є ключовим для розуміння того, яким чином ми концептуалізуємо світ навколо нас. Проте, незважаючи на значний внесок згаданих вище досліджень, питання динамічних процесів метафоризації концепту ГНІВ в сучасному українськомовному медіадискурсі залишається недостатньо вивченим, особливо у контексті політичних та соціальних змін у зв'язку з початком повномасштабної війни в Україні.

Мета статті полягає у вивченні та аналізі динамічних процесів метафоризації концепту ГНІВ в сучасних українських медіатекстах з метою розкриття особливостей його сприйняття та інтерпретації в медіадискурсі, охопивши 2 часових періоди (2 роки до та після початку повномасштабного вторгнення). Конкретні цілі статті охоплюють розгляд процесів метафоризації в медіатекстах, визначення їхніх функцій та впливу на аудиторію; формування фактологічної бази дослідження та обґрунтування вибору матеріалів; проведення концептуального аналізу емоції гніву; виявлення основних метафоричних моделей та статистичних особливостей функціювання концепту ГНІВ за два досліджувані часові періоди; аналіз динаміки змін у використанні цих метафоричних моделей та оцінку впливу на це соціально-політичного контексту.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження базується на аналізі медіатекстів у корпусі ГРАК [1]. Вибір корпусу обумовлений його структурованістю та можливістю розбудови на його базі власних підкорпусів. Аналіз текстів був здійснений на базі останньої доступної версії корпусу, а саме ГРАК-17. Було відібрано медіатексти з різних джерел, включаючи 5 основних категорій, що відображені в корпусі, а саме газети, журнали, онлайн-ЗМІ, телеканали та інше. Для аналізу всіх можливих контекстів, на основі доступних в корпусі матеріалів було створено два підкорпуси медіатекстів, а саме:

– УКР МЕДІА 2020–2021 (куди увійшли всі типи медіатекстів за 2 роки до початку повносштабного вторгнення);

– УКР МЕДІА 2022–2023 (куди увійшли всі типи медіатекстів за 2 роки після початку повносштабного вторгнення).

Відповідно, для ідентифікації потенційних метафор було використано функцію Concordance, а для більш детального пошуку по підкорпусах були сформовані наведені нижче CQL-запити

різних типів. Перший тип запитів призначений для пошуку атрибутів концепту, 2 та 3 – для предикативних моделей, а 4 та 5 – для номінативних.

1. [tag="adj.*"][lemma="гнів"] та [lemma="гнів"][tag="adj.*"]
2. [lemma="гнів"][tag="verb.*"] та [tag="verb.*"][lemma="гнів"]
3. [tag="verb.*"][tag="prep.*"][lemma="гнів"]
4. [tag="noun.*"][lemma="гнів"]
5. [lemma="гнів"][][word="це|як"]

У результаті застосування CQL-запитів з підкорпусів УКР МЕДІА 2020–2021 та УКР МЕДІА 2022–2023 було вилучено 309 та 133 потенційні метафори відповідно, кожну з яких було вручну окремо проаналізовано для подальшого виявлення метафоричних моделей концепту ГНІВ.

Після проведеного аналізу отриманих з корпусу контекстів було виведено метафоричні моделі концепту ГНІВ та способи їхньої вербалізації в українському медіадискурсі за 2 досліджувані часові періоди:

1. **ГНІВ – ЦЕ ОБ'ЄКТ**

− 2020–2021: **скинути гнів** (*...її мета — **скинути на вас весь свій гнів***. [ГРАК, журнал «НВ»]), **притиснення гніву** (*Це ефективна стратегія для **притиснення гніву***. [ГРАК, «Українська правда»]);

− 2022–2023: **скинути гнів** (*...політичне керівництво Росії буде намагатися **"скинути народний гнів** і повісити всіх собак" на військове керівництво...* [ГРАК, «UNIAN.NET»]), **непідробний гнів** (*...Сміливі питання студентки викликали **непідробний гнів** Захарової*. [ГРАК, «UNIAN.NET»]).

− У розрізі цієї моделі лише у текстах другого часового періоду було виявлено підмодель ГНІВ – ЦЕ ЧАС: **нетривалий гнів** (*Те, як **нетривалий гнів** впливає на взаємини, залежить від частоти й інтенсивності його проявів.* [ГРАК, журнал «НВ»]), **швидкоплинний гнів** (*Різновид цілеспрямованого і **швидкоплинного гніву** часто-густо набуває форми нападу люті.* [ГРАК, журнал «НВ»]).

2. **ГНІВ – ЦЕ ІСТОТА**

− 2020–2021: **породити гнів** *(«Я думаю, це **породжує жахливий гнів**», — додав він.* [ГРАК, журнал «НВ»]), **гнів пройшов** (*Зеленський сказав, що його **гнів вже пройшов**....* [ГРАК, журнал «НВ»]).

− У розрізі цієї моделі лише у текстах першого часового періоду було виявлено підмодель ГНІВ – ЦЕ ГОЛОС: **відголос гніву** (*...страх перед розправою — є **відголосом суспільного гніву** та невдоволення*....[ГРАК, журнал «НВ»]).

− 2022–2023: **здоровий гнів** (*Потрібно вивільнити **здоровий гнів**, який мотивує, а не руйнує.* [ГРАК, журнал «НВ»]), **безсилий гнів** *(...скаженіють і вибухають **безсилим гнівом** та ракетами російські фашисти*. [ГРАК, «Zaxid.net»]).

3. **ГНІВ – ЦЕ ВІЙНА, БОРОТЬБА, ЗБРОЯ**

− 2020–2021: **громадський гнів** (*Жахливим нагадуванням про **громадський гнів**, що зростає, стало трагічне самоспалення Ірини Славіної*...[ГРАК, журнал «НВ»]), **суспільний гнів** (*«...пандемія коронавірусу...ще більше розпалила **суспільний гнів** у бік Пекіна*.... [ГРАК, журнал «НВ»]);

− 2022–2023: **революція гніву** (*...вона анонімно видає журнал, який викликає **революцію гніву** серед її однокурсників.* [ГРАК, журнал «НВ»]), **народний гнів** (*Він закликав нардепів з колишньої ОПЗЖ не зволікати й не чекати на **народний гнів***. [ГРАК, «UNIAN.NET»]), **мотивовані гнівом** (*Деякі доповідачі **мотивовані гнівом** на Росію через зростання цін на такі основні продукти, як бензин і зерно...* [ГРАК, «Наші гроші»]), **гартовані гнівом** (*«**Гартовані гнівом**» також бере участь у конкурсі документальних фільмів*...[ГРАК, «Zaxid.net»]), **снаряди гніву** (*...хай летять **мого гніву снаряди**...* [ГРАК, Інтернет-газета «Україна молода»]).

4. **ГНІВ – ЦЕ СПОКУСА**

− 2020–2021: **піддаватися гніву** (*…І чим більшому гніву вони піддаються, тим більше вони взаємодіють і більше споживають….* [ГРАК, «UNIAN.NET»]);

− 2022–2023: **піддатися гніву** (*Він … нарешті* ***піддався своєму гніву*** *й проханням Іродіади.* [ГРАК, журнал «НВ»]), **втриматися від гніву** (*…міжнародникам важко* ***втриматися від праведного гніву****.* [ГРАК, «UNIAN.NET»]).

5. **ГНІВ – ЦЕ СУПРОТИВНИК (У БОРОТЬБІ)**

− 2020–2021: **гнів – вбивця** (*…* ***гнів – вбивця*** *стосунків.* [ГРАК, «Українська правда»]), **зазнати поразки від гніву** (*Суспільство… завжди* ***зазнавало поразки від власного гніву*** *та агресії…* [ГРАК, «UNIAN.NET»]), **захистити від гніву** (*… вона* ***не захистить від праведного гніву*** *істинних демонстрантів.* [ГРАК, «LB.ua»]), **бути під прицілом гніву** (*Тому політики й намагаються маневрувати, виводячи самих себе та свої команди* ***з-під прицілу народного гніву****.* [ГРАК, Інтернет-газета «День»]);

− 2022–2023: **жертви їхнього гніву** (*…як убезпечити українців від контактів з потенційними* ***жертвами їх праведного гніву*** *з московщини за кордоном.* [ГРАК, «UNIAN.NET»]), **стримувати гнів** (*… «Бійтеся нашого гніву, вам* ***його не стримати****!»* [ГРАК, «Zaxid.net»]).

6. **ГНІВ – ЦЕ ТВАРИНА, ЗВІР**

− 2020–2021: **дикий гнів** (*…Зеленський був* ***у дикому гніві****…* [ГРАК, Інтернет-газета «Дзеркало тижня»]), **приборкати гнів** (*Цей народний* ***гнів не можуть приборкати*** *навіть прислані російські війська…* [ГРАК, Інтернет-газета «Високий замок»]);

− 2022–2023: **лапи гніву** (***Лапи гніву****: Легенда про самурая…* [ГРАК, «UNIAN.NET»]), **вивільнити гнів** (*Потрібно* ***вивільнити здоровий гнів****, який мотивує, а не руйнує.* [ГРАК, журнал «НВ»]), **дикий гнів** (*…російський говір викликав у людей* ***дикий гнів****….* [ГРАК, «UNIAN.NET»]).

7. **ГНІВ – ЦЕ СТИХІЯ, ПРИРОДНИЙ ОБ'ЄКТ/ЯВИЩЕ**

− 2020–2021: **цунамі гніву** (*У будь-який момент ці хвилі могли перетворитися на* ***цунамі народного гніву****…* [ГРАК, «LB.ua»]), **буря гніву** (*Новина про цей напад…* ***здійняла бурю гніву*** *серед лав озброєної опозиції.* [ГРАК, «Мілітарний»]), **хвиля гніву** *(Її знесла* ***хвиля журналістського гніву...*** [ГРАК, Інтернет-журнал «Український тиждень»]), **прорвати плотину гніву** (*…починають рубати маржу в таких розмірах, що загрожує* ***прорвати плотину народного гніву*** *у розпал пандемії.* [ГРАК, «Наші гроші»]);

− 2022–2023: **руйнівний гнів** (*…їхній* ***гнів буває руйнівним****.* [ГРАК, «UNIAN.NET»]), **стихійний гнів** (*…****стихійний народний гнів*** *набирав форму революції…* [ГРАК, Інтернет-журнал «Український тиждень»]), **громовідвід для гніву** (*…ці патрулі стали* ***громовідводом для їхнього гніву****…* [ГРАК, «Мілітарний»]), **хвиля гніву** (*Ці призначення викликали* ***хвилю гніву*** *з боку антифашистських активістів…* [ГРАК, «Європейська правда»]), **гнів тече лавою** (*Зберігайте свій гнів… незабаром* ***він потече лавою….*** [ГРАК, «Новини Хмельницького «Є»»]).

8. **ГНІВ – ЦЕ ВОГОНЬ, ВИБУХ, СВІТЛО, ВИСОКА ТЕМПЕРАТУРА**

− 2020–2021: **спалах гніву** (***Громадський гнів спалахнув*** *у вівторок…* [ГРАК, «Європейська правда»]), **запечений гнів** (*…обличчя її виражало не вроду, а* ***запечений гнів****.* [ГРАК, Інтернет-газета «Україна молода»]), **іскра гніву** (***Іскра саме їхнього гніву*** *почала пожежу в Україні навколо Бабиного Яру…* [ГРАК, журнал «НВ»]), **вибух гніву** (*…ми готові* ***дати нашому гніву вибухнути****…* [ГРАК, Інтернет-газета «Україна молода»]), **спопеляючий гнів** (*…знайомився з її* ***спопеляючим гнівом****…* [ГРАК, журнал «НВ»]);

− 2022–2023: **запал гніву** (*…повірили у* ***запалі гніву народного*** *і прийняли за своїх, а виявилися обманутими.* [ГРАК, «LB.ua»]), **спалах гніву** (*Навіть найменший подразник міг спричинити в них* ***спалах неконтрольованого гніву****.* [ГРАК, «LB.ua»]; *«Наші імпульсивність,*

***спалахи гніву**, агресія зараз будуть дуже небезпечні…* [ГРАК, «UNIAN.NET»]), **вибухнути гнівом** (*…пропагандист Азарьонок **«вибухнув» несамовитим гнівом…**.* [ГРАК, «UNIAN.NET»]).

9. **ГНІВ – ЦЕ РІДИНА, РЕЧОВИНА В КОНТЕЙНЕРІ, ВМІСТИЩЕ**

− 2020–2021: **виплеск гніву** (*…йому дуже хочеться **виплеснути** і внутрішнє напруження, і найголовніше — **внутрішній гнів**.* [ГРАК, журнал «НВ»]), **впасти в гнів** (*Чиновник високого рангу **впав у неабиякий гнів…** і наказав схопити Филипа і тих, хто був з ним.* [ГРАК, журнал «НВ»]), **налитись гнівом** (***Налита гнівом**, як пивна діжка.* [ГРАК, «LB.ua»]);

− 2022–2023: **чаша гніву** (*…переповнюючи **чашу гніву Господнього**...* [ГРАК, Інтернет-газета «Високий замок»]), **об'єми гніву** (*Всередині будуть **величезні об'єми гніву** на кривдника….* [ГРАК, «Українська правда»]), **виплеснути гнів** (*…Захід… хоче **виплеснути свій гнів** на Росію….* [ГРАК, «Європейська правда»]), **захлинатися гнівом** (*…чимала частина українського суспільства **захлиналась праведним гнівом…*** [ГРАК, Інтернет-газета «Україна молода»]);

10. **ГНІВ – ЦЕ РОСЛИНА**

− 2020–2021: **грона гніву** (*…зріють, зріють **грона Божого гніву**…* [ГРАК, Інтернет-газета «Високий замок»]);

− 2022–2023: **корені гніву** (*…Український гнів має **глибокі корені**, які сягають щонайменше 2014-го року.* [ГРАК, Інтернет-журнал «Український тиждень»]).

11. **ГНІВ – ЦЕ МІРА СПРАВЕДЛИВОСТІ, МОРАЛЬ**

− 2020–2021: **справедливий гнів** (*…намагаємося з'ясувати, чи **справедливий гнів** фанатів.* [ГРАК, журнал «НВ»]), **праведний гнів** (*…мешканці шістнадцятиповерхівки спрямували свій **праведний гнів** на ЖЕК, який обслуговує будинок.* [ГРАК, «LB.ua»]);

− 2022–2023: **Божий гнів** (*Нехай **гнів Божий** і відплата невідворотна, обіцяна для душогубців, впаде на них!* [ГРАК, «LB.ua»]), **об'єктивний гнів** (*…Це – **об'єктивний гнів** і це нормально.* [ГРАК, «Українська правда»]).

Якщо ж здійснювати порівняння частотності вживання різних метафоричних моделей у різні періоди, проведене дослідження демонструє, що в українських медіатекстах за 2020–2021 роки ГНІВ найчастіше концептуалізувався як СВІТЛО, ВОГОНЬ, ВИБУХ , ВИСОКА ТЕМПЕРАТУРА (21%); СТИХІЯ, ПРИРОДНІЙ ОБ'ЄКТ/ЯВИЩЕ (17%); МІРА СПРАВЕДЛИВОСТІ, МОРАЛЬ (13%).

Водночас, в сучасних українських медіатекстах за 2022–2023 роки найчастотнішою метафоричною моделлю виявилась модель ГНІВ – СТИХІЯ, ПРИРОДНІЙ ОБ'ЄКТ/ЯВИЩЕ (26%). Також зараз переважають такі моделі метафоризації ГНІВу, як ГНІВ – РІДИНА, РЕЧОВИНА В КОНТЕЙНЕРІ, ВМІСТИЩЕ (14%), ГНІВ – ВІЙНА, БОРОТЬБА, ЗБРОЯ (12%) та ГНІВ – СВІТЛО, ВОГОНЬ, ВИБУХ, ВИСОКА ТЕМПЕРАТУРА (11%). Крім цього, у межах метафоричної моделі ГНІВ – ІСТОТА було виокремлено модель ГНІВ – ГОЛОС (2020–2021), а в межах метафоричної моделі ГНІВ – ОБ'ЄКТ було виявлено інваріант ГНІВ – ЧАС (2022–2023).

Якщо ж порівнювати динаміку в наповненні концепту за два досліджувані періоди, то початок повномасштабного вторгнення в 2022 році, безперечно, призвів до значної зміни фокусу медіа. Риторика, що використовувалась для опису гніву, змінилася, щоб відобразити нову реальність. У період військових дій гнів часто почав асоціюватися з боротьбою, війною та навіть зброєю, що відображає підвищення рівня соціальної напруженості та емоційного реагування на події. Це пояснює зростання відносної частоти такого типу метафор після 24 лютого.

Окрім цього, в цей період починають часто використовуватись метафори, що сприяють мобілізації населення та формуванню патріотичних почуттів. У 2022–2023 роках помітними стали нові сполуки, такі, як *гартовані гнівом*, *мотивовані гнівом*, що мають на меті (особливо в медіатекстах) донести до українців, що потрібно направити свій гнів у правильне русло, а саме на боротьбу з ворогом. Відповідно, зростання відносної частоти метафори ГНІВ –

ВІЙНА, БОРОТЬБА, ЗБРОЯ свідчить про адаптацію медіа до умов війни, де такі метафори краще резонують з емоційним станом суспільства та допомагають у формуванні необхідних наративів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Використання інструменту Concordance у поєднанні з різного роду CQL-запитами на базі створених підкорпусів медіатекстів дозволило детально дослідити та проаналізувати вживання та способи метафоризації концепту ГНІВ в різних контекстах та у різні часові періоди.

Два створені підкорпуси медіатекстів дали змогу виявити вербалізатори концепту ГНІВ та виокремити різного роду метафоричні словосполуки (прикметник + емоція, іменник + емоція, дієслово + емоція) з метою аналізу того, як вони видозмінились в період двох років до та після початку повномасштабного вторгнення.

Таким чином, результати дослідження показали, що метафоризація концепту ГНІВ в сучасних українських медіатекстах відображає актуальні соціально-політичні реалії та відіграє важливу роль у формуванні суспільної думки. Відповідно, можна зробити висновок про те, що динаміка у частоті використання метафоричних моделей корелює з соціополітичними змінами в українському суспільстві. Перспективи подальших досліджень можуть включати аналіз інших емоційних концептів та особливостей їхньої метафоризації з плином часу як у медіатекстах, так і в інших типах дискурсу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Генеральний регіонально анотований корпус української мови (ГРАК) / М. Шведова, Р. фон Вальденфельс, С. Яригін, А. Рисін, В. Старко, Т. Ніколаєнко та ін. Київ, Львів, Єна, 2017–2024. URL: http://uacorpus.org/Kyiv/ua.

2. Василенко А., Станкевич Л. Теоретичні аспекти метафори як засобу впливу в мас-медійному дискурсі. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. Т. 33, № 5. 2022. С. 108–114.

3. Lakoff G. The contemporary theory of metaphor. Metaphor and Thought. 1993. P. 202–251.

4. Lakoff G., Johnson M. Metaphors we live by. Chicago; L. : The Univ. of Chicago Press. 1980. 256 p.

5. Kövecses Z. Some recent issues in conceptual metaphor theory. Researching Metaphors. 2022. P. 29–41.

6. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми. Полтава: Довкілля. К. 2008. С. 542–555.

7. Kövecses Z. Conceptualizing emotions. A revised cognitive linguistic perspective. *Poznan Studies in Contemporary Linguistics* 50(1). 2014. P. 15–28.

8. Kövecses Z. Metaphor and emotion: Language, culture, and body in human feeling. Cambridge: Cambridge University Press. 2003. 223 p.

9. Слободян М. Метафоризація як когнітивний процес. *Актуальні проблеми слов'янської філології.* № 24. 2011. С. 460–467.

10. Єщенко Т. Метафора: від структурного аналізу до функціонально-когнітивного. *Лінгвістичні студії : зб. наук. праць*. № 5. Донецьк: ДонНУ. 1999. С. 276–278.